

FLOREA FIRAN
portret spiritual

LINIȘTEA ȘI NELINIȘTEA DRUMULUI

FLOREA FIRAN – 80

CUPRINS

Constantin M. Popa – <i>Florea Firan – portret spiritual</i>	5
Adrian Cioroianu – <i>Despre zodia și zodiacul dlui FF – la aniversarea dlui Florea Firan</i>	12
Dumitru Radu Popescu – <i>Domnule Florea Firan</i>	17
Gheorghe Păun – <i>Nu cred că dl Florea Firan are 80 de ani!</i>	20
Gabriel Coșoveanu – <i>Mai multe vieți într-una</i>	23
Cezar Avram – <i>Florea Firan la 80 de ani și 55 de ani de intensă activitate științifică, didactică și literară</i>	26
George Sorescu – <i>Profesorul și Scriitorul</i>	28
Cornelia Cîrstea – <i>Un slujitor al culturii</i>	30
Nicolae Panea – <i>Vorbe spuse înainte de a fi prea târziu</i>	33
Ovidiu Ghidirmic – <i>Moment aniversar – tradiție și continuitate</i>	35
Cecilia Căpățînă – <i>Florea Firan – Profesorul</i>	37
Felicia Burdescu – <i>Imago magisteri</i>	38
Florentina Anghel – <i>Profesorul Florea Firan – model și promotor al culturii române</i>	41
Gabriela Rusu-Păsărin – <i>Vocația întemeierii</i>	43
Ioan Lascu – <i>Semănător de urme culturale</i>	46
Mihai Ene – <i>Florea Firan – un manager creator</i>	48
Mihaela Chirițescu – <i>Florea Firan, un model de urmat</i>	50
Cecilia Burtică – <i>Portret de mentor</i>	52
Dumitru Radu Popa – <i>Virtuțile omului de cultură</i>	54
Nina Cassian – <i>Urare pentru Florea Firan și „Scrisul Românesc”</i>	57
Andrei Codrescu – <i>Dragă D-le Firan!</i>	58
Adrian Sângeorzan – <i>Autoritate prin afecțiune</i>	60
Virgil Nemoianu – <i>Un cuvânt despre Florea Firan</i>	63
Theodor Damian – <i>Florea Firan – O viață câștigată</i>	65
Ștefania Magidson – <i>Confesiune de credință</i>	67
Alexandra Carides – <i>„Domnul Profesor Firan”</i>	68
Șerban Centea – <i>Poetul și Soldatul</i>	70
Mihai Duțescu – <i>Urare lui Florea Firan</i>	73

Emil Boroghină – <i>Profesorul Florea Firan la vârsta senectuții</i>	75
Mircea Pospai – <i>Intellectualul de ținută academică</i>	77
Florin Rogneanu – <i>Florea Firan, Profesorul și Scriitorul</i>	80
Paul Aretzu – <i>O adevărată instituție culturală a Craiovei</i>	82
Constantin Zărnescu – <i>Despre un „Larousse oltenesc”</i>	86
George Stanca – <i>Optzecistul Florea Firan</i>	89
Eugen Dorcescu – <i>Om al cărții și om al cetății</i>	90
Sorana Georgescu-Gorjan – <i>O frumoasă aniversare – Florea Firan 80</i>	91
Zenovie Cărlugea – <i>Florea Firan – un drum pornit din Cetatea Băniei spre cultura națională</i>	95
Georgiana Oprescu – <i>„Niciodată toamna nu fu mai frumoasă...”</i>	98
Alexandru Oprescu – <i>Profesorul Florea Firan – mentorul meu</i>	100
Valeriu Cîmpeanu – <i>Eseu omagial</i>	102
Nicolae A. Andrei – <i>Florea Firan – profesorul</i>	104
Ionuț Pătularu – <i>La mulți ani, Domnule profesor!</i>	106
Augustina Sanda Constantinescu – <i>Gânduri prietenești</i>	108
Maria Tronea – <i>La aniversară</i>	109
Viorel Forțan – <i>La patru aniversări</i>	111
Ina Voinea – <i>80 de fire de flori</i>	115
Silvia Botez, Mariana Buciu – <i>O întâlnire esențială</i>	117
Alex Maroiu – <i>O urare și povestea unei cărți</i>	119
Dan Botez – <i>Un om al faptei – Florea Firan</i>	121
Doru Dinu Glăvan – <i>„Mi-e dor de oameni de valoare, de modele”</i>	123
Daniela Tarniță – <i>„Mi-a plăcut dintotdeauna limba română”</i>	125
Florin Stancu – <i>Celebrarea revistei „Scrisul Românesc”</i>	128
BREVIAR CRITIC	130
Ovidiu Papadima – <i>De la Macedonski la Arghezi</i>	131
Șerban Cioculescu – <i>De la Macedonski la Arghezi</i>	137
Petru Zugun – <i>Comentarii macedonskiene</i>	141
Octavian Lohon – <i>Correspondența „Ramuri”</i>	143
Ovidiu Papadima – <i>Un nou și util instrument de lucru, în domeniul istoriei literaturii române</i>	146
Șerban Cioculescu – <i>Presa literară craioverană</i>	157
Ion Zamfirescu – <i>Istoria Craiovei</i>	162
Fănuș Băileșteanu – <i>Un „Larousse” oltenesc</i>	165
Al. Dima – <i>Profesorul de literatură ca cercetător</i>	167

Ion M. Negreanu – <i>Florea Firan: „Presa literară craioveană”</i>	170
George Sorescu – <i>O panoramă a presei olteneste</i>	173
Bogdan Ulmu – <i>Istoria Teatrului Național din Craiova</i>	176
George Sorescu – <i>Pe urmele lui Tudor Arghezi</i>	178
Pompiliu Marcea – <i>Scriitorimea olteană</i>	181
Liviu Călin – <i>Cuvânt înainte la o carte-manuscris</i>	184
Constantin M. Popa – <i>Rațiunile lecturii critice</i>	186
Șerban Cioculescu – <i>O nouă antologie oltenească</i>	192
Zigu Ornea – <i>La aniversarea unui martir</i>	197
Zigu Ornea – <i>Monografia revistei Ramuri</i>	201
Florentina Pascu – <i>Florea Firan: „Ramuri” (1905–1995)</i>	205
Dragoș-Vlad Topală – <i>Carte de înțelepciune latină</i> <i>„Illustrium poetarum flores”</i>	207
Ion Cristofor – <i>Florea Firan – profil</i>	210
Constantin M. Popa – <i>Fidelitatea ca principiu</i>	213
Constantin M. Popa – <i>Destinul unei reviste</i>	218
Gabriel Coșoveanu – <i>Florea Firan, „infatigabil răscolitor de arhive”</i>	222
Constantin M. Popa – <i>Un final deschis</i>	229
Gabriel Coșoveanu – <i>Talent versus entuziasm</i>	231
Ioan Lascu – <i>O cercetare monumentală</i>	235
Dan Ionescu – <i>O paradigmă a genului:</i> <i>Monografia „Scrișul Românesc” – 80</i>	238
Gabriel Coșoveanu – <i>Etern debutantul și împlinitul Arghezi</i>	243
Mihai Ene – <i>Treptele devenirii argheziene</i>	247
Ovidiu Ghidirmic – <i>Cealaltă față a istoricului literar</i>	250
Rodica Grigore – <i>„Vrui, cititorule, să-ți fac un dar...”</i>	254
Dumitru Radu Popa – <i>Competență și pasiune</i>	259
Mihai Ene – <i>Portrete în timp</i>	262
Gabriel Coșoveanu – <i>Modele de portretistică</i>	265
Ioan Lascu – <i>Portretul literar – o istorie vie</i>	269
Constantin Cubleşan – <i>Eminescu – O carte de recitare</i>	274
Gabriela Rusu-Păsărin – <i>Ioan Inocențiu Micu-Klein</i> <i>despre exilul său interior</i>	278
Oana Băluică – <i>Portretul literar și implicațiile sale</i>	283
Constantin Cubleşan – <i>Pentru o istorie literară a Olteniei</i>	287
Gabriela Rusu-Păsărin – <i>Perspectiva timpului în receptarea</i> <i>profilurilor literare</i>	290

INTERVIURI	298
Nicolae Pop – Florea Firan: „ <i>Creațiile scriitorilor olteni au fost și sunt o prezență marcantă în peisajul literaturii noastre naționale</i> ”	299
Florea Miu – Florea Firan: „ <i>Încă nu există acea solidaritate dorită și mereu exprimată</i> ”	306
Ion Jianu – Florea Firan: „ <i>Cred că a fi generos cu scriitorii înseamnă a-i prezenta obiectiv</i> ”	313
Mircea Pospai – Florea Firan: „ <i>Tinerii trebuie să aibă astăzi neapărat modele...</i> ”	323
BIOBIBLIOGRAFIE	336
Opera	342
Referințe critice	364
REMEMBER	378
<i>Elogiu unui stil de lucru</i> de Gabriel Coșoveanu	469

FLOREA FIRAN portret spiritual

Istoric și critic literar, publicist și editor, autor al unor importante cărți panoramice despre scriitorii și fenomenul literar din Oltenia, pasionat animator al vieții culturale contemporane și mesager al spiritualității românești în spațiul geografic italian care, ca simbol al latinității, a marcat destinele unor iluștri cărturari precum stolnicul Constantin Cantacuzino, Petru Maior, Gheorghe Asachi sau Eufrosin Poteca (fost student la Pisa), Florea Firan s-a născut la 4 octombrie 1933 în comuna Giubega, județul Dolj. Este al treisprezecelea copil al lui Ion Firan și Maria (născută Dudău), gospodari recunoscuți în sat, cu o condiție materială mijlocie.

După clasele primare urmate în comuna natală, trece la Școala Pedagogică de Învățători din Deva și își desăvârșește studiile la Facultatea de Limbă și Literatură Română a Universității din București. Pentru câteva luni este profesor la Școala generală nr. 1 din Cugir, după care se stabilește în orașul Craiova și funcționează mai întâi la Colegiul Național „Carol I”, Secția Clasică, după care ocupă importante funcții în sectorul cultură-învățământ: șef al Secției culturale (1955–1957), inspector școlar la Secția învățământ (1958–1966), șef-adjunct al Secției învățământ Craiova (1966–1968). Din decembrie 1968 până în octombrie 1977 (când, în paralel, exercită și meseria de profesor) este numit președinte al Comitetului de Cultură și Artă al județului Dolj; pentru o scurtă perioadă este director al Liceului de Artă, apoi director al Liceului de Filologie-Istorie, astăzi Colegiul Național „Elena Cuza”.

Paralel cu aceste funcții, scriitorul rămâne fidel catedrei, predând, în cumul, limba și literatura română la Liceul de Filologie-Istorie, susținând, în același timp, cursuri la Facultatea de Filologie a Universității din Craiova, ca profesor asociat.

Remarcat de academicianul Al. Dima, acesta îi sugerează să se înscrie la doctorat la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București, al cărui director general era. Astfel, Florea Firan devine doctorand al Institutului (1972–1976) obținând titlul de doctor în științe filologice cu teza *Presa literară craioveană. 1838–1975*, publicată la Editura „Scrisul Românesc”, în 1976, având conducător științific pe Ovidiu Papadima și comisia alcătuită din Zoe Dumitrescu-Bușulenga – președinte, I.C. Chițimia, Ovidiu Papadima, Dimitrie Păcurariu, Augustin Z.N. Pop.

După ce în 1968 beneficiază de o bursă în Polonia – la Varșovia, Kracovia și Katowice pe teme de educație și învățământ – în 1975, obține, prin concurs, o bursă din partea Guvernului Francez, la Antibes – Coasta de Azur, pe teme de limbă, cultură și civilizație franceză.

În 1976 devine membru al Uniunii Scriitorilor din România cu recomandările academicienilor Eugen Jebeleanu și Mihnea Gheorghiu, validat în ședința condusă de Zaharia Stancu, atunci președinte al Uniunii Scriitorilor din România.

Din 1981 și până în 1985, Florea Firan este profesor asociat la Facultatea de Litere și Filosofie, Universitatea din Pisa, în cadrul acordurilor culturale româno-italiene, susținând în același timp un curs de limbă, cultură și civilizație românească la Accademia di Romania din Roma, unde și-a avut reședința pe toată această perioadă. În Italia își continuă și activitatea de cercetare, participând cu comunicări științifice în cadrul unor simpozioane și sesiuni științifice, cum este cea dedicată lui Eminescu (dec. 1984) în organizarea Universității „Sapienza” din Roma și Accademiei di Romania (când este prezent cu comunicarea *Eminescu în critica italiană*); conferențiază la Universitățile din Roma, Pisa, Perugia și colaborează la importante reviste („Le lingue del Mondo” – Florența, „Balcanica”, „Columna” – Roma ș.a.).

Într-una din bibliotecile Vaticanului descoperă manuscrisul lui Ioan Inocențiu Micu-Klein, *Illustrium poetarum flores/ Flori culese de la poeți celebri*, datând din 1753, prima antologie de poezie clasică latină din literatura noastră, alcătuită de cărturarul transilvănean în exilul său de la Roma. Ediția critică a acestei lucrări, întocmită de Florea Firan, a deschis o colecție a *Iluminismului românesc*, inițiată și coordonată de

acad. Ștefan Pascu, începând cu anul 1986. Lucrarea a fost publicată ulterior sub titlul *Carte de înțelepciune latină*, în limbile română și latină la Editura Științifică din București, în 1992, având ca redactor pe criticul Nicolae Gheran. Pentru realizarea acestei lucrări, Florea Firan a fost distins cu *Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu”* al Academiei Române la propunerea acad. Eugen Simion, Ștefan Augustin Doinaș și a prof. univ. dr. Mihai Mitu de la Universitatea din București.

Activitatea și experiența sa didactică și științifică din învățământul preuniversitar și universitar a constituit temeiul numirii, în 1992, ca inspector general de specialitate în Corpul de Control al Ministrului Învățământului, iar trei ani mai târziu cercetător științific la Institutul de Științe Sociale ale Educației din București, tocmai în perioada când se elaborau noile programe și manuale școlare.

Prezență dinamică în viața spirituală a Craiovei și a Olteniei, Florea Firan și-a dedicat vocația de istoric și critic literar valorificării tradițiilor culturale, elaborând ample studii privind folclorul, literatura, presa. A inițiat manifestări de rezonanță („Zilele Macedonski” și cenaclul literar artistic cu același nume și tradiționalul Festival Național de Muzică și Folclor ce poartă numele Mariei Tănase, realizând trei volume de studii de folclor publicând comunicările unor prestigioși specialiști în domeniu), șezători literare cu scriitori din întreaga țară, editarea unor culegeri literare și volume de studii reunind sub aceleași coperte preocupările sale și ale unor scriitori și cadre universitare. Alături de alți intelectuali din Craiova și București, este membru fondator al Societății „I. L. Caragiale”. Cercetează întreaga arhivă a primei serii din revista „Ramuri” (1905–1947) și publică utilele lucrări – *Studiul monografic*, în 1971, *Bibliografia*, în 1972 și *Correspondența publicației*, în 1973, apoi două tomuri masive ce însușează aproape 1400 de pagini – vol. I *Destinul unei reviste. „Ramuri”, 1905–1947* (2004, 600 p.), vol. II *Destinul unei reviste. „Ramuri”, 1964–2005* (2005, 770 p.). Prin apariția masivelor tomuri dedicate revistei „Ramuri”, Florea Firan își împlinește proiectul monografic într-o veritabilă „carte de învățătură” către mai tinerii confrăți, cercetători din ce în ce mai rari de arhive, al cărei mesaj se traduce în îndemnul de a-și asuma responsabil destinul disciplinei.

Florea Firan debutează publicistic în coloanele noii serii a revistei „Ramuri” (nr. 10/1965), cu un articol de istorie literară care reprezintă o contribuție la biografia lui G. Coșbuc, din perioada relațiilor sale cu Oltenia (*Coșbuc și Craiova, documente inedite*), când comunică certificatul de naștere al unicului fiu al poetului, Alexandru – Craiova, 13 august 1895. Din acest an, preocupările sale în domeniul istoriei și criticii literare capătă un caracter permanent, colaborând în paginile unor reviste centrale precum *România literară*, *Luceafărul*, *Contemporanul*, *Școala Ardeleană*, *Tribuna*, *Săptămâna*, *Flacăra*, *Manuscriptum*, *Revista Bibliotecilor*, *Mozaicul*, *Analele Universității din Craiova – Seria Științe Filologice*, *Scrisul Românesc*, *Curtea de la Argeș*, *Brâncușiana*, *Le Lingue del Mondo* (Florența), *Columna* (Roma), *Balcanica* (Roma), dar mai ales la revista *Ramuri* și cotidianul *Înainte*, unde ține rubricile „Scrisori din Oltenia” și „Fișe pentru o istorie a presei craiovene”, rezultând cele două volume: *De la Macedonski la Argezi* (1975) și *Presa literară craioveană* (1976), ambele publicate la editura Scrisul Românesc.

În afara participării ca autor și coordonator la elaborarea unor volume colective, de larg interes, în care se ocupă de activitatea unor personalități și instituții de prestanță națională (*Comentarii macedonskiene – 1971*, *Rezonanțe culturale oltene – 1971*, *Istoria Craiovei – 1977*, *Istoria Teatrului Național Craiova – 1978*, *Craiova – ghid-turistic*, 1982 etc.), Florea Firan se face remarcant prin volumele care ilustrează importanța cercetărilor parțiale, pentru istoria culturii naționale.

Conștient de faptul că sintezele atât de necesare nu pot apărea *ex nihilo*, cercetătorul se apleacă, în eforturi răbdătoare, și lipsite de orgoliu, asupra publicațiilor și documentelor adeseori uitate, pentru a extrage din ele date, știri, referințe edificatoare cu privire la trecutul nostru spiritual, fără de care nu ne putem legitima, îndeajuns, prezentul. Așa s-a născut trilogia „Ramurilor”, amintită mai înainte (*Studiul monografic*, *Bibliografia și Corespondența publicației*), lucrare ce îmbină armonios bibliografia de tip clasic cu tipul de bibliografie-studiu, oferind posibilitatea unui contact viu cu viața revistei, cu modul ei de a exista și de a se afirma.

O carte de referință a lui Florea Firan este, fără îndoială, *De la Macedonski la Argezi* (1975), dicționar analitic, lucrare „extrem de

utilă” (Al. Piru), „remarcabilă bibliografie” (Șerban Cioculescu), veritabil „larousse oltenesc” (Marin Sorescu), reunind scriitori născuți sau afirmați în această vatră străveche de civilizație românească, integrați adânc în panteonul cultural național.

Fără aderențe de „patriotism local”, cu gust în procesul selecției și în decuparea citatului semnificativ, cu intuiția golurilor biografice, Florea Firan, ca un „arheolog modern”, investighează idei și sentimente, depistează documente, reconstituie elemente dispărute ale unor existențe, cultivă savoarea ineditului. Traversarea prudentă a zonelor polemice, optimismul ponderat ne dezvăluie o conștiință însoțită mereu de sentimentul perfectibilității.

Ca o necesitate spre împlinire apare volumul, deja citat, *Presa literară craioveană*, „amplă și strălucită demonstrație a rolului imens jucat [...] în promovarea și îmbogățirea vieții culturale și literare...” (Ovidiu Papadima), cu un pronunțat caracter analitic și critic, pe baza fișării, clasării, sistematizării, adnotării unui imens material (848 publicații periodice). Este primul său studiu amplu de acest fel care se aplică presei din această zonă culturală, devenind reper pentru alte lucrări similare ce au urmat, cum remarca Ovidiu Papadima în prefața cărții.

Florea Firan este atras de restituirea momentelor fundamentale ale existenței atât de dramatice a lui Arghezi, într-o altă lucrare reprezentativă pentru concepția sa de lucru, *Pe urmele lui Tudor Arghezi* (Ed. Sport-Turism, București, 1981), tipărită succesiv, în alte trei ediții, revăzute și adăugite, sub titlul *Tudor Arghezi, treptele devenirii* distinsă cu Premiul „Tudor Arghezi” pentru Arghezologie la Festivalul Internațional de Literatură „Tudor Arghezi” (ediția a XXIX-a, 24 mai 2009) și premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Craiova. Concepută ca o „călătorie imaginară”, cartea se constituie într-un itinerar în sfera universului arghezian, într-un ghid spiritual ce-și asumă riscul evaluărilor pe cont propriu, cu pioasă admirație și spirit metodic de comentator atent.

Deși aplatizează conflictul interior dintre presiunea provinciei și dorința abstragerii, propriu psihologiei argheziene, Florea Firan evită capcana hagiografiei prin „montarea” unui incitant film de arhivă literară ce propune istoria unei vieți și a unei opere exemplare. „Benedictina